

Familie- og kulturkomiteen
Stortinget
e-post: familie-kultur@stortinget.no

Kopi:

finans@stortinget.no

kommunal-forvaltning@stortinget.no

postmottak@kud.dep.no

postmottak@krd.dep.no

Kultur som samfunnsutvikler

Norsk kulturforum ser positivt på statens satsing på profesjonalitet, kvalitet og nyskaping. Ringvirkningene av denne satsingen blir imidlertid lav eller helt fraværende når kommunesektoren mangler kompetanse for å legge til rette, forankre og følge opp; være seg konkrete kulturtilbud eller muligheten for økonomisk støtte.

Norsk kulturforum er en medlemsorganisasjon for kommuner, fylkeskommuner, offentlige og halvoffentlige organisasjoner og institusjoner. Norsk kulturforum arbeider for synliggjøring av kultur som samfunnsutvikler, inspirasjon til lokal kulturutvikling og styrking av kulturarbeidernes kompetanse. Vårt hovedfokus er lokalt og regionalt kulturutviklingsarbeid. I motsetning til andre nasjonale kulturorganisasjoner har vi fokus på hele kulturfeltet og behovet for overordnet, helhetlig og langsiktig planlegging og tilrettelegging for lokalt og regionalt kulturarbeid. Norsk kulturform er i dag eneste organisasjon som arbeider systematisk med forankring av kulturlovens intensjoner.

Norsk kulturforum samarbeider tett med KS og fylkeskultursjefene, og har fylkeslag i de fleste fylker.

Generelt

Norsk kulturforum er generelt bekymret for at viktige satsinger i kulturløftet ikke er forankret i en synlig, langsiktig og overordnet strategi. **Norsk kulturforum savner en helhetlig nasjonal (summen av lokal, regional og statlig) tilnærming til arbeidet med lokal kulturutvikling, et lokalt kulturløft.** Et slikt arbeid vil i tillegg til Kulturdepartementet også omfatte andre departement som påvirker lokalt kulturutviklingsarbeid, som Kommunal- og regionaldepartementet, Kunnskapsdepartementet, Miljøverndepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og for Nordområdene også Utenriksdepartementet.

Behov for samordning og helhetlig tilnærming

Kulturutredningen 2014 skal evaluere kulturpolitikken etter 2005 og formulere grunnlag for videre satsing etter 2013. Utvalgets mandat fanger i liten grad utfordringene mht en nasjonal kulturpolitikk og gode vilkår for lokalt og regionalt kulturutviklingsarbeid. Økningene på statsbudsjettet til institusjoner, prosjekter og tiltak forutsetter økte utgifter til de samme prosjektene, tiltakene og institusjonene i lokale og regionale kulturbudsjetter. Selv om prosjekter og tiltak er ønsket og kanskje også initiert av lokale krefter, binder de i dag i større og større grad opp kommunenes frie midler til lokal kulturutvikling. Når de frie midlene reduseres, reduseres også støtten til innovasjon og nyskaping lokalt og regionalt.

Kommunene har vært med å bygge opp institusjoner, prosjekter og tiltak fordi de ser at dette er viktig for utvikling av eget lokalsamfunn og egen kulturutvikling. Mange kommuner strekker seg derfor langt for å bidra til den positive utviklingen statsbudsjettet legger opp til. **Norsk kulturforum mener staten bør vurdere å ta et større ansvar for disse samfinansierte tiltakene gjennom å øke sin prosentvise andel.**

Kommunal kultursektor i endring

Norsk kulturforum får dessverre hvert år melding om nedskjæringer og omorganiseringer som rammer det lokale kulturlivet i de aktuelle kommunene sterkt. Rapporten *Kommunal kultursektor i*

endring, som ble lansert i juni 2010, viser med all tydelighet at dette begynner å bli et problem. Det var i 2009 kun 46% av kommunene som hadde egne kulturetater. Dette tallet er kanskje enda lavere nå. Når vi samtidig vet at disse ofte kun har en ansatt i 30-60% stilling skjønner vi at den kulturfaglige tilretteleggerkompetansen som ble bygget opp fram til slutten av 1900-tallet, nå er i ferd med å forsvinne. Vi har fått mange nye kulturarbeidere med kulturfaglig spisskompetanse, men for å utnytte denne kompetansen må kommunene også ha tilretteleggere og utviklere som kan ivareta helheten, se de store sammenhengene, bidra til langsiktige planer og bygge nettverk mellom sentrale aktører. Mangelen på slik kompetanse vanskeliggjør arbeidet med å forankre kulturlovens intensjoner og føringer lokalt og regionalt.

I den statlige kulturpolitikken påpekes betydningen av kulturaktiviteter for individ og samfunn, for helse og livskvalitet, for nærings- og stedsutvikling og arbeidsplasser. Norsk kulturforum er grunnleggende enig i dette. Vi ser imidlertid svært mange utfordringer i konkretiseringen av disse visjonene. **Skal kultur brukes må den først virke i seg selv. Dette oppnår vi ikke ved å bygge ned kultursektorens kompetanse.**

Kulturloven.

Norsk kulturforum har siden 2007 arbeidet systematisk med forankring av kulturloven i kommuner og fylkeskommuner.

Norsk kulturforum har laget tre ulike veilednings-/inspirasjonshefter for dette arbeidet:

- 2008: *Kulturlova. Lov om offentlige styresmakers ansvar for kulturverksemd.* Dette er et hefte med gjennomgang av loven ut fra de bakenforliggende dokumentene.
- 2009: *Kulturpolitikk for fremtiden. Inspirasjonsdokument for lokal kulturutvikling.* Dette dokumentet fokuserer på Plan- og bygningslovens rammer og kulturloven og gir en kort gjennomgang av hvordan arbeidet med lokalt planarbeid kan legges opp
- 2010: *Helt eller stykkevis og delt? Kulturpolitikk for barn og unge.* Dette er et inspirasjonshefte for kommunenes arbeid med et helhetlig tilbud til barn og unge. Heftet tar utgangspunkt i den "verktøykassen" alle kommuner har for å lage gode rammer og gi gode tilbud.

Flere kommuner arbeider nå godt med planer og strategier for å sikre at kulturlovens intensjoner ivaretas. Men flertallet av kommunene prioriterer dessverre fremdeles ikke dette arbeidet.

Kulturlovens intensjoner forsvinner til en viss grad også ved at kulturbevilgninger knyttet til flere ulike departement, har egne føringer for bevilgninger, rapporteringsgrunnlag og oppfølging. Dette har vært tilfelle helt siden loven trådte i kraft, og forsterkes fra år til år.

Egnede kulturarenaer er mangelvare i mange lokalsamfunn.

Et velfungerende kulturliv er avhengig av egnede møteplasser, aktivitetslokaler og formidlingslokaler for hele bredden av et mangfoldig kulturliv. Dagens bevilgninger til lokale og regionale kulturarenaer utgjør en forsvinnende liten del av det reelle finansieringsbehovet. Norsk kulturforum konstaterer et svært stort og økende etterslep for moderne kulturlokaler til aktivitet og formidling. Det er behov for et vesentlig løft i bevilgningsnivået. Fylkeskommunene overtok fra 2010 ansvaret for spillemidler til lokale og regionale kulturarenaer. Det gjenstår fremdeles mye arbeid før en har tilfredsstillende finansieringsordninger, klare kravspesifikasjoner og kunnskapsmiljøer for å håndtere utvikling og tilrettelegging for lokale og regionale kulturarenaer. En kulturarena kan være et kulturhus, men ut fra tilgjengelige data er det samfunnshus og kirker som i dag er de mest brukte kulturarenaene. Også skoler og idrettsanlegg brukes, selv om disse sjelden er tilpasset kulturlivets behov. Det bør være et mål å tilstrebe likeverdighet mellom idrett og kultur mht både støtte og tilgang til ulike arenaer.

Utfordringer for Norsk kulturforum

Norsk kulturforum fikk for 2009 og 2010 økte bevilgninger til eget arbeid. Dette satte oss i stand til større satsinger og bredere samarbeid med sentrale aktører i og utenfor eget nettverk. Konkret resulterte dette i utvikling av nordisk nettverk og nordiske møteplasser med fokus på lokalt kulturutvikling i Norden. Temaene som har vært berørt de siste årene er kulturpolitikk for barn og unge, samfunnets behov for kulturkompetanse, regionalisering, stedsutvikling, kultur og folkehelse,

kulturplanlegging med mer. Alt dette ut fra kultursektorens behov for møteplasser, nettverk, samarbeid, ny kunnskap og kompetanseheving.

Fra 2007 har Norsk kulturforum jobbet systematisk med forankring av kulturloven i kommuner og fylkeskommuner. Norsk kulturforum kårer annet hvert år Norges kulturkommune for å synliggjøre godt kulturpolitisk arbeid i kommunene.

For 2011 ble bevilgningen kun prisjustert, og i budsjettet for 2012 videreføres dette. Med en grunnfinansiering på 2 millioner kroner – hvorav staten bidrar med ca 850 000 og resten er medlemskontingent, er det utfordrende å drive en organisasjon med så omfattende nettverk og vide tematilnærming. Vår kontaktflate er i utgangspunktet 430 kommuner, 18 fylkeskommuner, KS, ca 70 nasjonale og regionale kulturorganisasjoner mmm.

Fra 2011 kommer vår støtte via Norsk kulturråd. Dette har vi i utgangspunktet ikke noe imot, men vi erfarer dessverre at kulturrådet i dag ikke har kompetanse knyttet til våre arbeidsområder. Denne flyttingen har også resultert i at muligheten for økte bevilgninger er redusert. Så lenge rammene for 74-posten holdes konstant vil tilskuddene til overflyttede organisasjoner og tiltak ikke øke.

Kulturrådets regelverk utelukker oss også fra å søke støtte til utvikling av egen organisasjon ettersom dette forutsettes dekket inn gjennom driftstilskuddet.

Norsk kulturforum opplever at det er behov for en organisasjon som vår, som favner og samler de overordnede utfordringene for lokalt kulturliv. Statsbudsjettets innretning med sektorisert støttet til frittstående enheter, gir få eller ingen incentiver for samarbeid og felles løft på tvers. Det er også vanskelig for Norsk kulturforum å få tilgang til prosjektmidler, da vi med vår helhetlige tilnærming ikke passer inn i dagens mer spissede ordninger.

Vi ser et økende behov for våre tilbud om nettverk og møteplasser for overordnet diskusjon. Vi opplever økt etterspørsel etter mer kunnskap og kompetanse og behov for felles kompetansehevingstiltak både i form av dokumenter og kurs. Vår basisfinansiering hindrer oss fra å imøtekomme disse behovene.

For mer informasjon se www.noku.no

Oslo 24. oktober 2011

Med vennlig hilsen
Norsk kulturforum

Jorunn Bøe
styreleder

Åse Vigdis Festervoll
generalsekretær

Kulturpolitikk og demokratiske utfordringer

70-tallets kulturmeldinger ga kommuner og fylkeskommuner viktige oppgaver i den nasjonale kulturpolitikken der kulturens egenverdi, kulturelt mangfold og kultur som allemannseie sto sentralt. Fra 90-tallet og framover skiftet kulturfeltet karakter og vi fikk en sentralisering og avpolitisering av feltet. Kulturmeldingene ble et planverktøy for statlig kulturpolitikk der kommuner og fylkeskommuner ikke lenger hadde den samme sentrale plassen i utviklingen av en nasjonal kulturpolitikk. Dette bidro til å endre handlingsrommet for lokal- og regionalpolitisk kulturutvikling. Samtidig har kommuner og fylker fått ansvar for å iverksette statlige oppgaver. Vi har sett en forflytting av fokus fra helhet og langsiktighet der lokale tilretteleggere med kulturfaglig kompetanse hadde en sentral posisjon, til dagens fokus på prosjekter og tiltak der generalistene har veket plassen for fagpersoner innen det enkelte kulturfag.

Denne utviklingen har bidratt til oppbygging av byråkrati rundt institusjoner, prosjekter og tiltak, samtidig som vi har sett en gradvis nedbygging av kommunenes egen kulturfaglige tilretteleggerkompetanse. I følge prosjektet *Kommunal kultursektor i endring* er det i dag kun ca 46 % av kommunene som har egen kulturadministrasjon, og blant disse er det ofte få og små stillinger. Mange kommuner mangler derfor i dag nødvendig kompetanse for utviklinga av kulturlivet i tråd med samfunnsutviklingen. Det krever kompetanse får å være en kvalifisert og likeverdig partner i satsingsområder der kultur brukes for å nå andre mål. Skal vi lykkes med satsingene innenfor bla kulturbasert nærings- og stedsutvikling, må det finnes relevant kompetanse både i og utenfor det offentlige. Slik er det ikke nødvendigvis i dag.

Manglende kompetanse påvirker også den demokratiske og politiske medvirkningen i utviklingen av kulturfeltet som viktig samfunnssektor og samfunnsaktør. Når politikere på grunn av manglende utrederkompetanse i kommunen, ikke får kunnskap om, innsyn i og påvirkningsmulighet av kulturfeltet, vil feltet som helhet preges av dette, noe som er en utfordring for demokratiet generelt. Vi trenger en revitalisering av det kulturpolitiske området med et sterkere fokus på lokal og regional kulturpolitikk.

Kunnskapsbehov

Evalueringer og erfaringer viser at det finnes mange utfordringer. Om vi ser på et stort satsingsområde som kultur og næring, viser undersøkelser fra feks NIFU STEP at feltet kulturbasert næringsutvikling¹ er et heterogent felt der det er store forskjeller mellom fylkene. De påpeker også forskjeller i beskrivelse og forståelse av kulturbasert næringsutvikling, organisering og innretning av virkemiddelapparatet. Forskerne mener det mangler en samlet oversikt og en helhetlig strategi for satsingene, noe som er med på å begrense effekten av satsingene. De hevder videre at det ofte kan ta lang tid å utvikle konkurransedyktige, kulturbaserte produkter og tjenester, og at virkemiddelapparatet i dag ikke tar nødvendig høyde for kulturlivets spesielle kjennetegn og utfordringer.

Rapporten påpeker videre at kulturaktiviteter som støttes kun ut fra kunst- og kulturinnholdet (prosjekter som støttes ut fra kulturfaglige og kulturpolitiske begrunnelser), kan fungere som infrastruktur og en utvikler av nye kulturuttrykk av betydning for annen kulturbasert næringsutvikling. De mener derfor kulturpolitikken som sådan kan sees på som en form for FoU for kulturbasert næringsutvikling.

De samme utfordringene vi finner for kultur og næring, finner vi også mht folkehelsearbeidet, stedsutvikling, omdømmebygging med mer.

---

¹ Kultur-Retur. Fylkeskommunenes satsinger på kulturbasert næringsutvikling. Markus M. Bugge og Arne Isaksen. NIFU STEP Rapport 4/2007